

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 061.27.001.32

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14961778>

Рекомендації щодо реформування військової освіти в Україні на основі аналізу фахової підготовки майбутніх офіцерів в Республіці Польща

Беньковська Наталя Борисівна

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія», 65029, м. Одеса, вул. Дідріхсона, 8, Україна, benkovskanb@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5857-6991>

Прийнято: 17.02.2025 | Опубліковано: 28.02.2025

Анотація. Стаття досліджує сучасний стан військової освіти в Республіці Польща, її організаційну структуру, основні напрями розвитку, нормативно-правове забезпечення та особливості підготовки військових фахівців. Розглянуто систему військових навчальних закладів Польщі, зокрема роль Військової технічної академії у Варшаві, Академії Військово-Повітряних Сил у Дембліні, Військово-Морської академії в Гдині та інших спеціалізованих установ. Проведено аналіз навчальних програм, освітніх стандартів та методик підготовки курсантів відповідно до вимог НАТО та європейських оборонних структур.

Особлива увага приділена питанням модернізації військової освіти в Польщі після вступу до НАТО, впровадженню інноваційних технологій у навчальний процес, використанню симуляційних центрів, кіберполігону та

інтеграції штучного інтелекту в систему військового навчання. Досліджено взаємодію військової освіти з цивільною вищою освітою, міжнародні освітні обміни, а також партнерство з військовими академіями країн-членів НАТО.

На основі порівняльного аналізу визначено сильні сторони польської військової освіти та можливості їх адаптації в Україні. Виокремлено ключові аспекти, що можуть сприяти підвищенню ефективності підготовки українських військових кадрів, зокрема стандартизацію програм відповідно до євроатлантичних норм, покращення матеріально-технічної бази військових вишів, впровадження дуальної освіти та розширення міжнародного співробітництва.

Запропоновано рекомендації щодо реформування військової освіти в Україні, враховуючи досвід Польщі, необхідність адаптації до сучасних гібридних загроз, посилення кадрового потенціалу викладацького складу, розвитку стратегічного мислення серед курсантів та вдосконалення системи професійної військової освіти для офіцерського складу.

Результати дослідження можуть бути корисними для науковців, військових експертів, освітніх установ, а також державних органів, що займаються питаннями реформування військової освіти в Україні в контексті євроатлантичної інтеграції.

Ключові слова: *військова освіта, Польща, Збройні Сили, підготовка офіцерів, Україна, реформи, НАТО.*

Recommendations for reforming military education in Ukraine based on an analysis of the professional training of future officers in the Republic of Poland

Natalia Benkovska

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Language Training Department, Naval Institute of National University, «Odessa Maritime Academy», 65029, Odesa, 8 Didriksona str., Ukraine, benkovskanb@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5857-6991>

***Abstract.** The article examines the current state of military education in the Republic of Poland, its organizational structure, main directions of development, regulatory and legal support and features of training military specialists. The system of military educational institutions in Poland has been considered, in particular the role of the Military Technical Academy in Warsaw, the Air Force Academy in Dęblin, the Naval Academy in Gdynia and other specialized institutions. An analysis of curricula, educational standards and methods of training cadets in accordance with the requirements of NATO and European defense structures has been carried out.*

Particular attention has been paid to the issues of modernization of military education in Poland after joining NATO, the introduction of innovative technologies into the educational process, the use of simulation centers, a cyber training ground and the integration of artificial intelligence into the military training system. The interaction of military education with civilian higher education, international educational exchanges, as well as partnerships with military academies of NATO member states have been studied.

Based on a comparative analysis, the strengths of Polish military education and the possibilities of their adaptation in Ukraine have been identified. Key aspects that can contribute to increasing the effectiveness of training Ukrainian military personnel have been identified, in particular, standardization of programs in accordance with

Euro-Atlantic norms, improvement of the material and technical base of military universities, implementation of dual education and expansion of international cooperation.

Recommendations have been proposed for reforming military education in Ukraine, taking into account the experience of Poland, the need to adapt to modern hybrid threats, strengthening the personnel potential of the teaching staff, developing strategic thinking among cadets and improving the system of professional military education for officers.

The results of the study may be useful for scientists, military experts, educational institutions, as well as state bodies dealing with issues of reforming military education in Ukraine in the context of Euro-Atlantic integration.

Keywords: *military education, Poland, Armed Forces, officer training, Ukraine, reforms, NATO.*

Постановка проблеми. Сучасні виклики у сфері національної безпеки вимагають високого рівня професійної підготовки військових кадрів. Республіка Польща після вступу до НАТО у 1999 році здійснила ґрунтовну реформу військової освіти, спрямовану на уніфікацію навчальних програм, інтеграцію у міжнародні військові освітні стандарти та підвищення рівня професійної підготовки військовослужбовців.

Україна, яка активно працює над впровадженням стандартів НАТО, може використати польський досвід для вдосконалення власної системи військової освіти. Польська модель є однією з найбільш адаптованих до західних військових стандартів серед країн Центральної та Східної Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань, що пов'язані з аналізом систем підготовки військових фахівців, присвячено низку наукових праць вітчизняних науковців. Зокрема, загальні проблеми підготовки військових спеціалістів досліджуються у наукових працях О. Безуглова (особливості підготовки фахівців для пожежно-рятувальної справи) [5],

О. Діденка (професійна підготовка майбутніх офіцерів Прикордонної служби України), А. Зельницького (вища військова освіта в Україні) [9, с. 23 – 25], Ю. Черниха (дослідження військової педагогіки та методики підготовки військових кадрів) [14, с. 201], І. Драгої (історична ретроспектива вищої військової освіти) [8, с. 23 – 25], С. Коваленка (методи вдосконалення професійної підготовки офіцерських кадрів), О. Черненко (сучасні тенденції розвитку військової освіти в Україні), П. Савкова (підготовка спеціалістів у галузі картографії, топографії, геодезії для Збройних Сил України). Питання професійної підготовки майбутніх офіцерів в провідних європейських країнах і США досліджувалось в працях А. Балендра [3; 15], В. Севрука, Є Черновола, Н. Беньковської [6], С. Шумовецької, Р. Невзорова, В. Дияка, О. Свінцицької, В. Аніщенко, С. Черіпко, О. Ісламової, Н. Бровко та ін.

Разом з цим, реформі системи підготовки офіцерських кадрів у Збройних Силах Польщі, що до початку 90-х років минулого століття була побудована за однаковими принципами з українською системою військової освіти, присвячено недостатньо публікацій.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану військової освіти в Польщі, визначення її основних характеристик та оцінка можливості застосування польських практик в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Військова освіта Республіки Польща має багатовікові традиції, що формувалися ще з часів Речі Посполитої. У ХХ столітті військова освіта Польщі зазнала кількох суттєвих змін. У міжвоєнний період (1918–1939 рр.) створювались військові академії та відбувалась модернізація військової підготовки. Під час радянської доби (1945–1989 рр.) військові навчальні заклади функціонували у рамках Варшавського договору і це відбувалось під значним впливом СРСР. У період реформ (1990–2000 рр.) військова освіта Польщі адаптувалась до західних стандартів та входження до НАТО [8, с. 140-141].

Сучасна система військової освіти Польщі є результатом тривалих реформ, спрямованих на інтеграцію в європейську систему безпеки.

Військова освіта в Польщі має багаторівневу систему, яка охоплює:

- базову підготовку (здійснюється у військових школах і навчальних центрах);
- вищу військову освіту (здобувається у військових академіях і університетах);
- післядипломна освіта та підвищення кваліфікації (тренінги для офіцерів і сержантського складу) [13].

Найбільшими та найпрестижнішими військовими закладами освіти у Республіці Польща є: Військово-технічна академія (м. Варшава), Академія сухопутних військ (м. Вроцлав), Академія Військово-Морських Сил (м. Гдиня), Академія Військово-Повітряних сил (м. Демблін).

Військова Технічна Академія імені Ярослава Домбровського — державний цивільно-військовий технічний університет, розташований у Варшаві. Академія готує фахівців у галузі технічних наук для потреб Збройних Сил та цивільного сектору. Академія пропонує широкий спектр технічних спеціальностей, зокрема: інформатика, електроніка, механіка, будівництво, хімія, авіаційна техніка [16].

Здобувачі освіти можуть обирати між військовими та цивільними програмами навчання. Військові програми включають обов'язкову військову підготовку та практику, що готує випускників до служби в Збройних Силах Польщі.

Військова підготовка включає: теоретичні заняття з військової справи; практичні тренування на полігонах; фізичну підготовку; навчання з тактики та стратегії.

Після завершення навчання випускники отримують офіцерське звання та можуть продовжити служити в Збройних Силах Польщі.

Академія сухопутних військ імені генерала Тадеуша Костюшка у Вроцлаві є провідним військовим навчальним закладом Польщі, який спеціалізується на

підготовці офіцерів для сухопутних військ. Заклад пропонує програми професійної військової освіти, спрямовані на формування висококваліфікованих командирів та лідерів [16].

Навчання в Академії поєднує теоретичні знання з практичною підготовкою, забезпечуючи курсантам необхідні навички для ефективного виконання службових обов'язків. Програми включають вивчення військової стратегії, тактики, лідерства, а також фізичну підготовку та розвиток морально-етичних якостей.

Для осіб з вищою освітою існують спеціальні офіцерські курси, які дозволяють отримати військову спеціалізацію та звання офіцера. Ці курси спрямовані на підготовку фахівців, здатних приймати рішення в умовах сучасних викликів та загроз.

Варто зазначити, що Вища офіцерська школа сухопутних військ у Вроцлаві підтримує міжнародну співпрацю, надаючи можливості для обміну досвідом та участі в спільних навчаннях з іншими країнами.

Академія Військово-Морських Сил у Гдині, офіційно відома як Академія Військово-Морських Сил імені Героїв Вестерплатте, є провідним польським вищим військовим навчальним закладом, який спеціалізується на підготовці офіцерів для Військово-Морських Сил Польщі [16].

Академія пропонує широкий спектр освітніх програм, які охоплюють як військові, так і цивільні спеціальності. Серед основних напрямків підготовки є:

- навігація та управління морськими суднами (підготовка фахівців з навігації, морської гідрографії та управління кораблями);
- озброєння та бойові системи (вивчення систем озброєння, їх експлуатації та обслуговування);
- механіка та будова кораблів (підготовка інженерів-механіків для обслуговування корабельних енергетичних установок та інших технічних систем);

- інформатика та комунікаційні системи (навчання фахівців у галузі інформаційних технологій та зв'язку, зокрема кібербезпеки).

Окрім академічних програм, Академія надає курси професійної військової освіти для офіцерів, спрямовані на підвищення кваліфікації та підготовку до виконання командних і штабних обов'язків. Ці курси охоплюють тактичний, оперативний та стратегічний рівні підготовки.

Академія активно співпрацює з військово-морськими навчальними закладами інших країн, що надає можливості для обміну досвідом, участі в міжнародних навчаннях та програмах обміну курсантами.

Академія Військово-Повітряних Сил у Дембліні, також відома як «Школа Орлят», є одним із ключових військових навчальних закладів Польщі, що готує майбутніх офіцерів для авіації. Вона забезпечує якісну професійну освіту, поєднуючи фундаментальну теоретичну підготовку з практичними заняттями [16].

Основні напрями підготовки:

- пілотування та авіаційна навігація (підготовка військових пілотів, а також фахівців, які відповідають за навігаційний супровід польотів);
- авіаційна інженерія (навчання технічного персоналу для обслуговування та ремонту авіаційної техніки);
- авіаційна безпека та управління повітряним рухом (підготовка фахівців у сфері контролю польотів та безпеки аеронавігації).

Окрім стандартних освітніх програм, Академія пропонує спеціальні курси підвищення кваліфікації для офіцерів, а також міжнародні програми обміну. Це дозволяє випускникам не лише отримати якісну освіту, а й здобути досвід співпраці з іноземними військовими структурами.

Після вступу Польщі до НАТО система військової освіти зазнала суттєвих змін, спрямованих на інтеграцію з альянсом, впровадження стандартів НАТО та модернізацію підготовки військових кадрів [1, с. 3 – 4]. Основні напрями військової освіти в Польщі після вступу до НАТО включають:

1. Командно-штабна та оперативна підготовка. Значна увага приділяється навчанню офіцерів за стандартами НАТО, особливо щодо планування та управління військовими операціями. Особливий акцент зроблено на вивченні спільної тактики, стратегічного планування та оперативного мистецтва в рамках багатонаціональних військових місій. Застосуванні концепції «Joint Operations» (спільних операцій) та інтеграції сухопутних, повітряних, морських і спеціальних сил у єдину систему командування.

2. Військово-технічна освіта та інженерна підготовка. Розвиток сучасних технологій спричинив потребу в підготовці фахівців із високотехнологічних галузей, таких як: кібербезпека та інформаційні системи; управління безпілотними літальними апаратами (БПЛА) та новими видами озброєння; системи протиповітряної оборони та електронна війна.

3. Спеціальні операції та підготовка елітних підрозділів. Після вступу до НАТО Польща розвинула систему підготовки спецпідрозділів за зразком західних моделей. Сили спеціальних операцій (Wojska Specjalne) отримали більше уваги, а їхні програми навчання наблизилися до стандартів таких елітних підрозділів, як американський Delta Force або британський SAS.

4. Міжнародне військово-співробітництво та обміни. Значна частина підготовки польських офіцерів відбувається у взаємодії з країнами НАТО: військові навчаються у штабних коледжах США, Великої Британії, Німеччини та Франції; польські військові академії пропонують навчальні програми для іноземних курсантів.

5. Адаптація цивільної освіти до військових стандартів. Після вступу до НАТО Польща реформувала військові академії, інтегрувавши їх у Болонську систему освіти, що дозволило отримувати подвійні дипломи – військовий та цивільний. Це підвищило мобільність випускників та сприяло їхній інтеграції у міжнародні військові структури.

Вступ Польщі до НАТО став каталізатором для модернізації військової освіти. Орієнтація на стандарти Альянсу, розвиток технологічних напрямів та

посилення міжнародного співробітництва дозволили Польщі не лише зміцнити власні Збройні Сили, а й стати важливим військовим партнером у Європі.

Реформування військової освіти є одним із ключових напрямів розвитку Збройних Сил України, особливо в контексті адаптації до стандартів НАТО. Польща, яка пройшла цей шлях після вступу до Альянсу у 1999 році, може стати важливим орієнтиром для України у трансформації військової освіти. Польський досвід демонструє, як можна ефективно модернізувати підготовку військових кадрів, забезпечити їхню сумісність із союзниками та адаптувати військові навчальні заклади до нових безпекових викликів. Основними напрямками розвитку та модернізації військової освіти в Україні, враховуючи досвід Польщі, вбачаємо:

1. Впровадження стандартів НАТО у військовій освіті.

Після приєднання до НАТО Польща провела комплексну реформу військової освіти, спрямовану на уніфікацію навчальних програм відповідно до стандартів Альянсу. Основні зміни включали: перехід на триступеневу систему підготовки військових кадрів (тактичний, оперативний і стратегічний рівні), що відповідає структурі навчання в країнах НАТО; інтеграцію польських військових академій у міжнародну систему підготовки офіцерів, що дозволило польським військовим брати участь у навчальних програмах у США, Великій Британії, Німеччині та інших країнах НАТО; розширення курсів штабного та оперативного рівня з акцентом на планування та управління військовими операціями відповідно до концепції «Joint Operations» (спільних операцій).

Для України важливо забезпечити повну сумісність системи підготовки військових із країнами НАТО, що включає оновлення навчальних планів, поглиблене вивчення процедур Альянсу та підготовку кадрів у міжнародних навчальних центрах.

2. Інтеграція цивільної та військової освіти.

Польща адаптувала свою військову освіту до Болонської системи, що дозволило: отримувати військовим подвійні дипломи (військовий та цивільний),

що підвищує мобільність випускників; спростувати процес взаємодії з цивільними університетами, залучаючи професорсько-викладацький склад до військової освіти; покращити підготовку кадрів не лише у військових, а й у технічних, гуманітарних та управлінських напрямках.

Для України цей підхід є вкрай важливим, адже він дозволяє створити гнучку систему військової освіти, яка дасть змогу випускникам розвиватися як у військовій, так і в цивільній кар'єрі. Також це поліпшить якість підготовки фахівців у сфері оборонного менеджменту, кібербезпеки, інженерії тощо.

3. Сучасні технології у військовій освіті.

Польща активно розвиває навчальні програми, пов'язані з новітніми технологіями в оборонному секторі. Особливий акцент зроблено на кібербезпеку та інформаційні технології – створено окремі навчальні програми для підготовки військових фахівців у сфері кібероборони, що відповідає сучасним викликам гібридної війни. Проводяться операції з безпілотними літальними апаратами (БПЛА) – Польща активно розвиває підготовку операторів дронів для розвідки, спостереження та ведення бойових дій. Особлива увага приділяється протиповітряній обороні та електронній війні – навчальні заклади Польщі готують спеціалістів у сфері радіоелектронної боротьби та ППО, що особливо важливо для протидії сучасним повітряним загрозам.

Україна вже впроваджує навчання операторів БПЛА та кіберфахівців, проте варто ще більше розширити ці напрями, використовуючи досвід Польщі.

4. Міжнародне військово-співробітництво та навчальні обміни.

Польща активно інтегрувала свої військові академії у міжнародні освітні програми. Польські офіцери навчаються у штабних коледжах НАТО, що підвищує рівень міжнародної взаємодії. Постійно проводяться спільні навчальні програми з військовими закладами США, Німеччини, Франції, Великої Британії.

Для України особливо важливим є: розширення міжнародних програм підготовки українських офіцерів у країнах НАТО; інтенсифікація співпраці між українськими та польськими військовими навчальними закладами;

запровадження спільних програм підготовки командного складу у співпраці з НАТО.

5. Підготовка сил спеціальних операцій.

Польща значно посилила підготовку спецпідрозділів після вступу до НАТО, створивши окремий рід військ – Сили спеціальних операцій (Wojska Specjalne). Основні аспекти польської моделі підготовки спецпризначенців полягають в наступному:

- навчання за стандартами НАТО у спеціалізованих центрах;
- впровадження багаторівневої підготовки (індивідуальний, груповий і командний рівні);
- участь польських спецпідрозділів у міжнародних операціях разом із партнерами по НАТО.

Для України цей досвід є цінним, оскільки Сили спеціальних операцій Збройних Сил України також потребують подальшого вдосконалення підготовки та міжнародної взаємодії.

6. Логістична освіта та управління ресурсами.

Польща значно покращила систему військової логістики, що стало можливим завдяки реформам у військовій освіті. Було впроваджено програми з управління оборонними ресурсами та військовою логістикою за стандартами НАТО, а також навчання офіцерів у сфері логістичного планування та забезпечення бойових дій.

Для України цей напрям є важливим, оскільки ефективне управління військовими ресурсами та логістичне забезпечення операцій – один із ключових факторів успіху в сучасній війні.

Висновки. Польський досвід реформування військової освіти після вступу до НАТО є надзвичайно цінним для України. Основними напрямками підготовки майбутніх військовослужбовців у військових навчальних закладах України, можуть бути:

- глибша інтеграція військової освіти до стандартів НАТО – перегляд навчальних програм, адаптація до процедур Альянсу, збільшення кількості міжнародних навчальних курсів;
- розвиток технологічних напрямів – створення сучасних навчальних центрів з кібербезпеки, БПЛА, протиповітряної оборони;
- міжнародна співпраця та обміни – активне залучення українських військових академій до навчальних програм НАТО;
- зміцнення підготовки спецпідрозділів – впровадження польського досвіду підготовки Сил спеціальних операцій;
- оптимізація військової логістики – навчання офіцерів з управління військовими ресурсами.

Впровадження цих змін дозволить Україні не лише підвищити рівень військової освіти, а й забезпечити ефективну інтеграцію Збройних Сил України в структури НАТО, що є стратегічною метою країни.

Перспективами подальших наукових розвідок є дослідження особливостей професійної діяльності офіцерів Військово-Морських Сил та змісту їхньої підготовки в сучасних умовах в розвинутих країнах таких як Великобританія, Сполучені Штати Америки та інші.

Список використаних джерел

1. Алієва П. Фундаменталізація вищої освіти в контексті європейської інтеграції. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика* : зб. мат. інтернет-конф., м. Харків, 28-29 квітня 2016 р. / НУЦЗУ, 2016. С. 3 – 4.
2. Андрущенко В. Модернізація вищої освіти України в контексті Болонського процесу. *Освіта*. 2004. № 23). С. 4–5
3. Балендр А. Професійна підготовка фахівців з охорони кордону в країнах Європейського Союзу: теорія і практика : монографія. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2020. 504 с.

4. Баран М. Модернізація вищої освіти України: механізми інституційного регулювання : автореф. дис. ... канд. наук. з держ. упр. : 25.00.02. Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, 2004. 21 с

5. Безуглов О. Особливості підготовки фахівців для пожежно-рятувальної справи у Республіці Польща : бюл. 2003. № 2 (6). URL: [http://www.edu\\$mnns.org.ua/nmc/9/N2\(6\)_03.doc](http://www.edu$mnns.org.ua/nmc/9/N2(6)_03.doc) (дата звернення 23.01.2025)

6. Беньковська Н. Проблема професійної підготовки майбутніх офіцерів Військово-Морських Сил Збройних Сил України у педагогічній теорії. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* : Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 49. Том 1. С. 120 – 124.

7. Вінюков-Проценко А. Модернізація вищої освіти України та її адаптація до європейських стандартів. *Наука і молодь. Гуманіт. сер.* : зб. наук. пр. *Нац. авіац. ун-т.* Київ, 2004. № 4. С. 11 – 14.

8. Драга І. Вища військова освіта в Польщі: історична ретроспектива. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції* : зб. мат. IV міжнар. конф., м. Мукачево, 22-23 жовт. 2020 р. / Мукачівський державний університет, 2020. С. 139 – 142.

9. Зельницький А. Вища військова освіта – проблема гарантування якості. *Вісник НАОУ.* 2012. № 1 (26). С. 23 – 25.

10. Інформаційні матеріали щодо функціонування Національної цивільної оборони Республіки Польща. URL: http://www.ock.gov.pl/obrona_cywilna_kraju [67](#) (дата звернення 28.01.2025)

11. Інформаційні матеріали щодо функціонування Державної пожежної охорони Республіки Польща. URL: <http://www.straz.gov.pl> (дата звернення 28.01.2025)

12. Інформаційні матеріали щодо функціонування Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща. URL: <http://www.mswia.gov.pl> (дата звернення 28.01.2025)

13. Стандарти та вимоги НАТО до професійної підготовки військовослужбовців. Ukraine to NATO. URL: <https://ukrainetonato.com.ua/osvita-ta-bojova-pidhotovka-za-standartamy-nato/standarty-ta-vymohy-nato-do-profesiynoi-pidhotovky-viyskovosluzhbovtsiv/> (дата звернення: 08.02.2025)
14. Черних О., Мітягін О. Аналіз сучасного стану системи військової освіти Республіки Польща: досвід для України. *Військова освіта*. № 1(35), 2017. С. 200 – 208.
15. Valendr A. Уніфікована програма базового рівня для підготовки фахівців з охорони кордону країн Європейського Союзу. *Pedagogical Discourse*. 2019. № 25. С. 17 – 21
16. Military Higher Schools in Polish Army. URL: <http://www.nauka.gov.pl/en/higher-education-institutions/military-higher-schools.html> (дата звернення: 08.02.2025)